

ENVIRONMENTÁLNE HRY V PRIMÁRNEJ EDUKÁCI

Ivana SIMANOVÁ, Soňa LAZORÍKOVÁ, Hedviga KOCHOVÁ, SR

Abstrakt: V prvej časti nášho príspevku sa venujeme pojmu environmentálnej výchovy vo všeobecnosti. Pozornosť kladieme aj na to, aké sú ciele environmentálnej výchovy. Hlavnú časť nášho príspevku tvoria námety na niekoľko environmentálnych aktivít, či hier pre deti a žiakov základných škôl.

Kľúčové slová: environmentálna výchova, ciele environmentálnej výchovy, námety na aktivity

Abstract: In the first part of our sequence we specialize in general environmental education. We also keep an eye on the target of the environmental education. Our main part of the sequence is made up of certain headings under the environmental activities or games for children and students from primary schools.

Key words: environmental education, target of the environmental education, headings under the activities

ÚVOD

Rozvoj civilizácie prináša pre ľudstvo nielen výhody, ale aj nové problémy. Prírodné prostredie človeka sa rýchlym rozvojom civilizácie narúša, čo nepriaznivo vplyva na biologický a psychický stav človeka. Preorganizovanosť života a jeho technizácia ako je znečisťovanie ovzdušia, pôdy a vody, používanie chemických látok v potravinách, hluk a stresy ohrozujú zdravie človeka.

V prvom rade treba pochopiť, že za naše okolie sme zodpovední my sami. Aby sme prírodu neohrozovali, treba deti už od najútlejšieho veku citlivo a systematicky vychovávať k jej poznaniu a ochrane. Nestačí však iba odovzdávať poznatky, napríklad vysvetliť, čo znamená triedenie odpadkov, ale musíme dospieť k citovému prežívaniu bezprostredného vzťahu k okoliu.

Správny vzťah dieťaťa k prírode pomáha formovať aj pozitívny vzťah k ľuďom. Zlý vzťah k prírode signalizuje, že v povahe dieťaťa sú nežiaduce črty, ktoré by sa neskoršie mohli prejaviť aj vo vzťahu k ľuďom.

Treba použiť všetky dostupné metódy a prostriedky, aby človek do prírody rušivo nezasahoval, ale aby zosúladiť svoje potreby so zákonitosťami prírody, neprekročil možnosti a schopnosti reprodukčných síl prírody.

1 ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

Environmentálna výchova je termín, ktorý je veľmi dôležitým atribútom v živote dieťaťa. Podľa nášho názoru je veľmi dôležité rozvíjať u dieťaťa pozitívny vzťah ku prírode a viesť ho k tomu, aby udržiavalo prírodu a životné prostredie čo najčistejšie. Príroda je veľmi mocný pán nad nami ľuďmi, a preto by sme si to mali uvedomovať a snažiť sa to ako učitelia vysvetliť aj deťom.

Leblová (2012) uvádza, že environmentálna výchova odhaľuje výsledky ľudskej činnosti, ktorá spôsobuje devastáciu a ohrozuje život na Zemi. Ukazuje možné spôsoby potrebné k dosiahnutiu pozitívnych zmien v životnom prostredí. Vychováva k zodpovednému vzťahu k prírode a pochopeniu jej nenahraditeľnej ceny pre život všetkých. Má za úlohu budovať v ľuďoch pozitívny vzťah k prírode, schopnosť estetických zážitkov v súvislosti s prírodou, zaoberá sa poznávaním vzťahov v prírode a vplyvom človeka na ňu. Venuje sa budovaniu správnych hodnôt, postojom a kompetencií k starostlivosti o prírodu, pripravenosti k angažovanému jednaniu. Súčasťou týchto postojov by malo byť aj to, aby sa človek dokázal obmedziť, zriecť sa, vzdať sa niečoho v prospech budúcnosti planéty.

Pupala a kol. (1997) uvádzajú, že environmentálna výchova je cieľavedomé odovzdávanie vedomostí a vytváranie návykov pre zodpovedný prístup k životnému prostrediu. Integruje vedomosti z ekológie, ekozoológie (náuky o ochrane prírody), fyziotaktiky (náuky o rozumnom dlhodobom využívaní prírodného prostredia a prírodných zdrojov), etiky, axiológie, psychológie, sociológie.

Šusteková a kol. (2010) uvádzajú tieto všeobecné ciele environmentálnej výchovy:

- podporovať jasné uvedomenie si vzájomnej závislosti jednotlivých súčastí životného prostredia - ničenie dažďového pralesa, ozónová diera...,
- upozorňovať na ekonomickú, sociálnu a politickú spojitosť mestských a vidieckych oblastí (rozhodnutia vlády a ich vplyv na životné prostredie),
- poskytnúť každej osobe príležitosť získať znalosti, hodnoty, postoje a zručnosti potrebné na ochranu a zlepšenie životného prostredia,

- podporovať záujemcov a aktivistov pri skúmaní a interpretovaní prostredia z rozličných perspektív (z hľadiska predmetu skúmania rôznych vedných odborov),
- vytvoriť nové vzorce správania jednotlivcov, skupín a spoločnosti ako celku voči životnému prostrediu (nové návyky, spôsoby správania v životnom prostredí, zvýšenie ekologického vedomia).

2 NÁMETY NA AKTIVITY PRE DETI MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU

V tejto časti nášho príspevku ponúkame pár námetov na aktivity a hry, ktoré môžu učiteľky a vychovávateľky realizovať v praxi s deťmi v primárnej edukácii. Môžu si ich však modifikovať tak, aby mohli byť realizované aj v materských školách.

1. Karty počasia

Pomôcky: karty veľkosti A4, na ktorých sú znázornené rôzne druhy počasia

Táto aktivita sa môže realizovať aj v priestoroch triedy, ale aj vonku. Deti prostredníctvom tejto aktivity rozvíjajú mnohé kompetencie, ako napríklad sociálne, komunikačné, kultúrne a pod.. Cieľom tejto aktivity je napodobniť jednoduchým pohybom rôzne druhy počasia. Učiteľka spoločne s deťmi vedú rozhovor o rôznych typoch počasia, o ich symboloch na obrázkoch. Navrhujú ich pohybové vyjadrenia. Učiteľka a neskôr aj iné dieťa predkladá deťom karty počasia a deti pohybom a zvukom znázorňujú rôzne druhy počasia:

slnko – urobiť kruh pažami,

dážď - ľahké bubnovanie, jemné udieranie dlaňami o stehná

lejak - silné bubnovanie, silné udieranie dlaňami o stehná

sneženie - jemné pohyby pažami a prstami,

krupobitie - búchanie päšťami o zem,

vánok - ľahké pohojdávanie celého tela zo strany na stranu,

vichrica - otáčanie tela,

búrka - silné tleskanie.

2. Popoluška triedi odpad

Pomôcky: kartičky z rôznym druhom odpadu, väčšie nádoby na separovaný zber, časopisy, nožnice, výkresy, lepidlo

Cieľom tejto aktivity je triediť predmety do odpadových kontajnerov podľa materiálu – papier, drevo, kov, sklo, plast. Materiály pomenovať a opísať ich vlastnosti. Vysvetliť nebezpečenstvo odpadu v prírode. K tejto aktivite si potrebujeme pripraviť kartičky, na ktoré

nalepíme obrázky rôznych druhov odpadu – plastové fľaše, plechovice, drevené predmety, papierové predmety, črepy, šupy z banánov, zemiakov a pod.. Zo 7 väčších nádob vyrobíme odpadové kontajnery označené symbolmi. Deti triedia kartičky s vyobrazeným odpadom a rozmýšľajú nad možnosťami ďalšieho využitia odpadu. Vysvetľujú, prečo nezhadzovať odpad v prírode, ako ju ohrozuje a prečo odpad triediť. Modifikáciou tejto hry môže byť, že sa vychovávateľka alebo učiteľka spolu s deťmi vyberú do prírody a budú triediť a zbierať skutočný odpad v prírode alebo na ulici.

3. Waste (odpadky)

Tretia aktivita je prepojená s anglickým jazykom. Môže sa realizovať buď na hodine anglického jazyka alebo v školskom klube detí. Deti dostanú „ťahák“- nové slovíčka napísané na tabuli. S jeho pomocou riešia prešmyčky- snažia sa zo zadaných nezrozumiteľných písmen vytvoriť ich poprehadzovaním zmysluplné anglické slovo. Podľa úrovne ovládania anglického jazyka môžu vytvárať vlastné prešmyčky. Slovíčka sa týkajú environmentálnej výchovy.

Príklad: Ťahák:

recycling	[risaikliŋ]	recyklácia, opätovné použitie
waste	[weist]	odpad, odpadky
tip	[tip]	smetisko, skládka
paper	[peipə]	papier
plastic	[plaestik]	plast, umelá hmota, plastický
metal	[metəl]	kov, ruda, kovový
glass, glassware	[gla:s, gla:sweə]	sklo
classification	[klaesifikeišən]	triedenie
nature	[neičə]	príroda

Prešmyčky:

TUAREN
TLEAM
SLAGS
REAPP
RINGLECCY
STEAW
PIT

-
-
-
-
-
-
-

Riešenie:

NATURE (príroda)
METAL (kov)
GLASS (sklo)
PAPER (papier)
RECYCLING (recyklácia)
WASTE (odpad)
TIP (smetisko)

ZÁVER

V našom príspevku sme sa venovali environmentálnej výchove a jej hlavným cieľom. Ponúkame taktiež námety na aktivity pre žiakov základných škôl, ktoré sa môžu realizovať vo výchovno-vzdelávacom procese.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. LEBLOVÁ, E. 2012. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha : Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0094-9.
2. MAZÚROVÁ, L. 2006. *Aktivity k environmentálnej výchove na ZŠ a SŠ*. Handlová : 2006. Dostupné na internete:
http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CEsQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.vysoketatry.sk%2Fdownload_file_f.php%3Fid%3D12557&ei=uUeSUeGLOuTc4QTMwICoBw&usg=AFQjCNGIDQbKAOi2FO33gZDPc5ZbinlVQg&sig2=Mp9AIHgBcbl1KV9NIRW3g&bvm=bv.46471029,d.bGE.
3. PUPALA, B. a kol. 1997. *Začínam (sa) učiť zážitkom*. Bratislava : MC a Nadácia Štúdio zážitku, 1997. ISBN 80-967580-5-5.
4. ŠUSTEKOVÁ, K. a kol. 2010. *Environmentálna výchova detí predškolského veku. Metodický materiál*. Žilina : 2010. Dostupné na internete:
http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.zilina.sk%2Fuserfiles%2F2010%2Fodbor%2520skolstva%2FMS%2FEnvironment%25C3%25A1lna%2520v%25C3%25BDchova%2520metodik.a.rtf&ei=u0aSUeBPzvfhBPDEgYgF&usg=AFQjCNFNiOd_FH85SbffiWZ31dIaozreXA&sig2=LdD9Rd02-aNzJyENczywgQ&bvm=bv.46471029,d.bGE.

KONTAKTNÉ ÚDAJE

Ivana Simanová

Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov

Slovenská republika

e-mail: ivanasimanova@gmail.com

Soňa Lazuriková

Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov

Slovenská republika

e-mail: 710natasa710@azet.sk

Mgr. Hedviga Kochová, PhD.

Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov

Slovenská republika

e-mail: hedviga.kochova@unipo.sk